

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 18 maj 1909, kl. 1 e. m.

Betänkande i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att här vara uppförda till beskattning.

(2:a A.)

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 106, hemställes af herr *N. Edv. Lindberg*, med instämmande af tre andra af kammarens ledamöter, »det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att där vara uppförda till beskattning.»

Till stöd för motionen anföres följande:

Motionären.

»Vid 1908 års riksdag antogs på framställning af Kungl. Maj:t en 'förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter', i hvilken stadgas bevillningsafgifter för utländingar, som gifva offentliga föreställningar i landet. Förordningen tillkom efter upprepade framställningar från svenska musici, hvilka funno sin existens hotad af de kringresande utländska musikantsällskapen, som voro i stånd att utbjuda sina ofta underhaltiga prestationer till billigare pris, än hvad svenska musici kunde göra. Riksdagen hade ock funnit, såsom det heter i riksdagsskrifvelsen af den 22 april 1903, 'att den utländske artisten vore för närvarande här i landet väsentligen gynn-

sammare ställd än den inhemske, hvadan det vore angeläget, att lagstiftningen snarast möjligt måtte undanröja detta missförhållande.'

Fjorårets riksdagsbeslut, som ålade kringresande musikanter med flere särskilda bevillningsafgifter, fattades ock af Riksdagens båda kamrar utan att veterligt någon enda invändning gjordes mot behovet och lämpligheten af ifrågavarande lagstiftning. Om dennas riktighet syntes såväl Kungl. Maj:t som de olika partierna i Riksdagens båda kamrar vara ense.

Denna lagstiftning kräver emellertid sina konsekvenser. Detta synes ock ha föresväfvat herr finansministern, då han i motiveringen till fjorårets proposition yttrade: 'Den allmänna synpunkten, att utländingar må i beskattningshänseende åtminstone likställas med landets egna invånare, synes mig emellertid *konsekvent böra föranleda därtill, att alla utländingar, som här uppträda, underkastas beskattning.*' Visserligen förelåg då ej frågan om att utvidga denna beskattning att gälla andra än artister, musikanter, karusellägare m. fl. Men alla de skäl, som anfördes till förmån för den i fjor beslutade beskattningen af utländingar, som gifva offentliga föreställningar, gälla, såsom här skall visas, i samma grad den utländska arbetskraften öfver hufvud, så snart den uppträder konkurrerande å svenska arbetsmarknaden. Sammanfattar man de skäl, som anförts för beskattningen af utlänningar, äro de hufvudsakligen följande tvänne:

1. *Utländingarna böra icke vara gynnsammare ställda i konkurrensen än svenska näringsutöfvare.* Det påvisades vid fjorårets riksdag, att utländingarna, som vanligen uppehålla sig i landet en kortare tid, slippa ifrån skatter till stat och kommun, medan svenska medborgare få vidkännas sådana. Denna frihet från beskattning gifve utländingen en gynnsammare ställning i konkurrensen. Precis samma skäl gälla den utländske arbetarens ställning i förhållande till den svenske.

2. *Stat och kommun behöfva skatteinkomster äfven af utländingar.* Det framhölls såväl af Riksdagen i skrifvelse den 22 april 1903 som ock af herr finansministern i motiveringen till fjorårets ofvan omförmälda proposition och i bevillningsutskottets betänkande öfver densamma, att det vore en ingalunda oviktig finansiell angelägenhet, att utländingar beskattades. Detsamma gäller ock om beskattning af utländska arbetare. Någon exakt utredning öfver antalet i Sverige tillfälligtvis arbetande utländingar föreligger icke. Men af uppgifter i pressen kan lätt inhämtas, att de utgöra ett betydande antal. Under sommarmånaderna, då den stora importen af polska och galiziska arbetare pågår, torde de kunna anslås till flera tusen. Denna numera årligen återkommande in-

vasion af utländska arbetare tillför hvarken stat eller kommun några som helst skatteinkomster, men väl hör man ofta berättas, hurusom utländska arbetare på det allmännas bekostnad hemforslas till sitt land igen. För somliga kommuner är det ej småsummor det här är fråga om. Det finns i Skåne kommuner, där samtidigt hundratals utländska arbetare ha sysselsättning. Därest nu alla eller en stor del af dessa undandraga sig alla skatter till kommunen, lämnas en sådan kommun i ett vida ogynnsammare läge, än om svenska arbetare, som blifvit skattskyldiga till densam, där sysselsatts i arbete och bosatt sig.

Med detta tror jag mig ha visat, att äfven de finansiella skälen i lika hög grad gälla de utländska arbetarne som de utländska musikanterna.

Det är icke min afsikt att här i någon mån ingå på de humana, sociala och moraliska sidorna af den massimport af utländska arbetare, som här de senare åren uppstått. De frågorna höra hemma i ett annat sammanhang. Och kommitterade för dryftande af frågan om en invandringslag ha här en lika svår som grannlaga uppgift att lösa. Jag har blott velat fästa Riksdagens uppmärksamhet på några ofrånkomliga konsekvenser af fjorårets ofvan omförmälda beslut.

Jag skall ej heller tillåta mig att ens antydningssvis angifva några vägar för lösandet af denna fråga, ehuru de synas ligga nära nog efter fjorårets riksdagsbeslut. Den skattetekniska sidan af saken måste helt naturligt bli föremål för Kungl. Maj:ts utredning och pröfning. Likaledes måste afvägandet af lämpliga skattesatser bli föremål för en grundligare utredning än den, en enskild motionär kan presteras. Man torde dock böra fasthålla vid herr finansministerns uppfattning från i fjor, att utländingarna i beskattningsbördor böra 'åtminstone likställas med landets egna invånare'.»

Den motivering, som för motionen sålunda anförts, synes gifva vid handen, att motionären med sin framställning om särskild beskattning af utländska arbetare närmast afsett att träffa de polska och galiziska arbetare, hvilka under de senaste åren i vissa delar af vårt land tillfälligt anställts för utförande hufvudsakligast af jordbruksarbete. Beträffande dessa utländska säsongarbetares antal samt aflönings- och andra förhållanden har utskottet från kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik fått emottaga en detta betänkande bilagd redogörelse (se *bil.*), till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa.

Såsom af denna redogörelse synes, uppgår hela antalet utländska säsongarbetare här i landet till inemot 1,700 stycken, af hvilket antal

Utskottet.

icke fullt 1,200 sysselsättas med egentligt jordbruksarbete. Den omfattning, som anställandet af dylika arbetare nått, synes emellertid icke vara alltför betydande, då man tager i betraktande, att i Danmark år 1907 funnos anställda icke mindre än 6,647 polska och galiziska säsongarbetare, af hvilket antal 94 procent sysselsattes i jordbruksarbete, samt att den regelbundna årliga strömningen af polska och galiziska arbetare till Tyskland och tillbaka för närvarande beräknas omfatta omkring 300,000 personer.

Vid anställd undersökning, huruvida och i så fall efter hvilka grunder ifrågavarande arbetare äro underkastade skattskyldighet till stat och kommun, har utskottet på framställda förfrågningar erhållit följande upplysningar.

I Preussen finnas icke några särskilda bestämmelser angående utländska säsongarbetares skattskyldighet. Vederbörande skattemyndigheter hafva där endast att hålla sig till gällande allmänna bestämmelser, enligt hvilka utländingar äro skyldiga att erlægga inkomstskatt, därest de äro bosatta i Preussen eller där uppehålla sig antingen för att skaffa sig utkomst eller under längre tid än ett år. Vidkommande kommunalskatten stadgas, att inflyttande personer (oafsedt nationalitet) kunna, äfven om de icke bosätta sig i kommunen, i likhet med kommunens öfriga medlemmar underkastas beskattning, därest de uppehålla sig inom kommunen längre tid än tre månader.

Äfven i Danmark lär utländska säsongarbetares skattskyldighet regleras enligt gällande allmänna bestämmelser, hvilkas innehåll i hufvudsak öfverensstämmer med motsvarande preussiska stadganden.

I Frankrike saknas likaledes särskild skattelagstiftning rörande utländingar. Emellertid lära utländska säsongarbetare blifva underkastade skatt till staten endast under den förutsättning, att de den 1 januari äro bosatta i Frankrike eller åtminstone vid sagda tidpunkt för sin räkning haft en bostadslägenhet förhyrd inom landet. Då nu ifrågavarande arbetare sysselsättas hufvudsakligen under sommar och höst, blifva de, praktiskt taget, fria från att erlægga statsskatt. Kommunal-skatten uttages i visst förhållande till statsskatten, så att den, som går fri för denna skatt, blir äfven fritagen från erläggandet af kommunalskatt.

För Sveriges vidkommande är de utländska säsongarbetarnes skattskyldighet jämväl att bedöma efter gällande allmänna bestämmelser. Enligt bevillningsförordningen äro utländingar skyldiga att utgöra inkomstbevillning i följande fall, nämligen: utländing, som är i riket bosatt, äfvensom sådan utländing, hvilkens vistelse här utan andra

än tillfälliga afbrott fortfarit under det nästföregående året eller under större delen af de tre närmast före taxeringsåret förflutna åren: för den inkomst, som af honom här förvärfvats eller härifrån åtnjutits eller ock, utifrån införd, här användts; samt annan utländing: för inkomst af näring, som han här bedrifvit, samt för lön eller pension, som han härifrån uppburit.

Väl är det sant, att med dessa stadganden dylika arbetare i allmänhet lätt undgå skattskyldighet till stat och kommun, men de inkomster, de åtnjuta, äro i det hela så låga, att de i hvarje fall icke skulle blifva beskattade.

Motionären har ifrågasatt, att utländingar, som vistas här i riket i förvärfssyfte, skulle underkastas en särskild beskattning med bevillningsavgifter i ungefärlig analogi med dem, som åligga utländska artister, musikanter m. fl. Att utan vidare jämställa säsongarbetarne, hvilka dock utföra ett produktivt och för landets hushållning viktigt arbete, med nämnda kategorier utländingar, torde likväl ej gå för sig.

Därtill kommer, att en dylik beskattning torde medföra en del mindre önskvärda konsekvenser. Nödig effektivitet åt bestämmelser i berörda syfte lär nämligen vinnas endast genom att ålägga arbetsgifvare, som införskrifver den utländska arbetskraften, ansvaret för utskyldernas vederbörliga erläggande. Härifrån vore steget lätt taget att låta arbetsgifvare i allmänhet svara för sina arbetares utskylder, ett förhållande, som, på samma gång det gifvetvis kommer att i många fall för arbetsgifvaren medföra orättvisa utgifter, skulle ställa arbetaren under ett visst förmynderskap.

Erinras bör för öfrigt, att ifrågavarande säsongarbetare icke inom kommunen åtnjuta alla de förmåner, som beredas de där bosatta arbetarne. Sålunda få deras barn icke här åtnjuta skolundervisning och någon rätt att vid behof erhålla fattigvård finnes ej för arbetarne i fråga.

I hvarje fall torde införandet af en särskild skattelagstiftning rörande utländingar, böra hafva att stödja sig på en långvarig erfarenhet om densammas nödvändighet.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att förevarande motion, n:o 106, af herr *Lindberg*, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 maj 1909.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herrar *K. G. Karlsson* i Göteborg, *F. O. Berg* i Göteborg, *Schotte* och *Röing*, som yrkat, att utskottets yttrande skulle erhålla följande lydelse:

»Hvad först beträffar här i landet använda utländska säsongarbetares antal samt aflönings- och andra förhållanden har utskottet från kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik fått emottaga en detta betänkande bilagd redogörelse (*se bil.*), till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa och af hvilken framgår, att utländska säsongarbetare redan nu i rätt afsevärd omfattning äro anställda här i riket.

Enligt gällande bevillningsförförordning äro utlänningar skyldiga att utgöra inkomstbevillning allenast i följande fall, nämligen: utlänning, som är i riket bosatt, äfvensom sådan utlänning, hvilkens vistelse här utan andra än tillfälliga afbrott fortfarit under det nästföregående året eller under större delen af de tre närmast före taxeringsåret förflutna åren, är skyldig att utgöra inkomstbevillning för den inkomst, som af honom här förvärfvats eller härifrån åtnjutits eller ock, utifrån införd, här användts; hvarjämte dylik skyldighet jämväl åligger annan utlänning för inkomst af näring, som han här bedrifvit, samt för lön eller pension, som han härifrån uppburit. De utländska säsongarbetarna lära härmed i allmänhet undgå skattskyldighet till stat och kommun.

De sträfvanden, att denna utländska arbetskraft icke skall undgå dylik skattskyldighet, som i motionen kommit till synes, äro, enligt utskottets förmenande, värda statsmakternas beaktande.

Att, såsom motionären ifrågasatt, ålägga de utlänningar, hvarom här är fråga, bevillningsafgifter i ungefärlig analogi med dem, som åligga utländska artister, musikanter m. fl., synes utskottet emellertid icke böra ifrågakomma, utan torde beskattningen skäligen böra ansluta sig till de allmänna reglerna för inländsk mans skattskyldighet till stat och kommun. För att vinna nödig effektivitet åt bestämmelser i sådant syfte torde böra komma under ompröfning, huruvida och i hvad mån arbetsgifvare, som införskrifver den utländska arbetskraften, bör ansvara för utskyldernas vederbörliga erläggande.

Enligt hvad utskottet inhämtat äro i Preussen utländska säsongarbetare underkastade skattskyldighet till stat och kommun. Vederbörande skattemyndigheter hafva där endast att hålla sig till gällande allmänna bestämmelser, hvilka beträffande statsskatten återfinnas i »Einkommensteuergesetz» af den 19 juni 1906 § 1 mom. 3, som föreskrifver, att utlän-

dingar äro skyldiga erlægga inkomstskatt, därest de äro bosatta i Preussen eller där uppehålla sig, antingen för att skaffa sig utkomst eller i fall uppehållet sträcker sig öfver längre tid än ett år. Vidkommande kommunal-skatten stadgar »Kommunalabgabengesetz» af den 14 juli 1893, att inflyttande personer (oafsedt nationalitet) kunna, äfven om de icke inom kommunen taga sitt hemvist, i likhet med kommunens öfriga medlemmar underkastas beskattning, därest de uppehålla sig inom kommunen längre tid än tre månader.

Äfven i Danmark lär utländska säsongarbetares skattskyldighet regleras enligt gällande allmänna bestämmelser, hvilkas innehåll i hufvudsak öfverensstämmer med motsvarande preussiska stadganden.

På grund af hvad sålunda anförts tillåter sig utskottet, i anledning af förevarande motion, hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t behagade utreda, huruvida och efter hvilka grunder utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att enligt hittills gällande föreskrifter vara här i landet underkastade inkomstbevillning eller bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, böra åläggas skatteplikt till stat och kommun, samt att härefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen må gifva anledning.»

samt af herr *Branting*, som instämt i förestående yrkande, dock med förbehåll för viss del af motiveringen.

Herrar friherre *Trolle* och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet, den senare på grund af arbete inom annat utskott.

Bil.

Utländska säsongarbetare började först år 1904 i någon afsevärd omfattning anställas i Sverige. Under de följande åren ökades deras antal, så att vid förevarande år 1907 företagna undersökning sammanlagdt 1,678 hithörande personer annoterades. Af dessa voro 386 anställda vid några industriella företag (kaolin- och kalkbruk, torfströfabrik) eller af särskild anledning inkallade vid säsongens slut. Bland de öfriga voro 64 barn, 24 kvinnor uteslutande sysselsatta med hushållsgöromål samt 30 uppsyningsmän.

Hela antalet under säsongen sysselsatta egentliga jordbruksarbetare (sockerbetsodling) utgjorde sålunda 1,174. Af dessa sistberörda, hvilka i redogörelsen företrädesvis behandlas, voro 414 män, hvaraf 93 under 18 år, samt 760 kvinnor, hvaraf 75 under 18 år. Dessa arbetare voro anställda vid tillsammans 56 gårdar, nästan alla belägna i sydligaste delen af landet. Antalet arbetare vid de olika gårdarne varierande från 3 till 66; medeltalet var 21. Ungefär $\frac{2}{3}$ af arbetarne voro från Galizien, ungefär $\frac{1}{4}$ från ryska Polen, de öfriga från olika orter i Tyskland o. a.

Arbetarnes anställning regleras genom arbetskontrakt, nämligen antingen skriftligt kontrakt endast mellan arbetsgifvaren och uppsyningsmannen *eller* skriftligt kontrakt mellan arbetsgifvaren och såväl uppsyningsmannen som hvarje arbetare *eller* *ock* skriftligt kontrakt mellan arbetsgifvaren och hvar och en af arbetarne. Kontrakten liknade i hufvudsak de i Tyskland och Danmark använda, men voro i allmänhet något mera humana mot arbetarne.

Säsongtid. I allmänhet ankommo de utländska säsongarbetarne i början af april samt stannade kvar tills i slutet af november eller början af december; säsongtiden torde därför kunna beräknas till ungefär 8 månader eller c:a 200 arbetsdagar.

Arbetstid. Bruttoarbetstiden växlade i regel mellan 12—13 $\frac{1}{2}$ timmar samt utgjorde i genomsnitt för samtliga arbetare 12 timmar 45 minuter.

Nettoarbetstiden var bestämd till 10 $\frac{1}{2}$ timmar för mer än halfva antalet gårdar och arbetare; för $\frac{1}{3}$ af arbetarne utgjorde den 11 timmar samt för återstoden endast 10 timmar. I genomsnitt för samtliga arbetare uppgick den effektiva arbetstiden per dag till 10 timmar 41 minuter. De dagliga *rasterna* voro i regel 3 med en sammanlagd längd af 2 timmar.

Aflöningen utgick dels in natura, dels i kontanter. *Naturaförmanerna* bestodo af 12 $\frac{1}{3}$ kg. potatis i veckan, 1 liter skummad mjölk

dagligen, bränsle, lyse, fri bostad, nödigt nattläger, tvättapparat samt kista till förvarande af matvaror samt uppskattades till ett genomsnittsvärde af 23 öre per dag och arbetare.

Den kontanta aflöningen utgick dels som dagaflöning, dels som ackordsersättning. Dagaflöningen var under skördetid något högre än under den öfriga tiden. Den genomsnittliga kontanta dagaflöningen utgjorde:

	Under skördetid.	Under annan tid.
För män	kr. 1,80	kr. 1,57
» kvinnor.....	» 1,43	» 1,14
» ynglingar	» 1,46	» 1,18

Sammanlagda dagsinkomsten vid dagaflöning (kontant och in natura) utgjorde i genomsnitt:

	Under skördetid.	Under annan tid.
För män	kr. 2,03	kr. 1,80
» kvinnor.....	» 1,66	» 1,37
» ynglingar	» 1,69	» 1,41

Den normala ersättningen vid ackordsarbete för sommarskötsel och upptagning af betor utgick med 100—120 kronor per hektar. Kontanta dagsinkomsten vid ackordsarbete har med ledning af erhållna aflöningsuppgifter beräknats till i medeltal 2,68 kronor för alla slags arbetare (man, kvinna, yngling). Med inberäkning af naturaförmanerna var sålunda hela dagsinkomsten vid ackordsarbete i medeltal 2,91 kronor.

Inkomst per säsong: De utländska arbetarne torde i allmänhet arbeta efter ackord under 3 månader samt efter dagaflöning under de återstående 5 månaderna, däraf den högre dagaflöningen under 5 à 6 veckor (skördetiden).

Med denna fördelning af säsongtiden kan den kontanta aflöningen beräknas utgöra, för en man 405,30 kronor, en kvinna 353,65 kronor och en yngling 358,30 kronor. Lägges man härtill värdet af naturaförmanerna, uppskattade till sammanlagdt 46,42 kronor per säsong, blir hela inkomsten resp. 451,72, 400,07 och 404,72 kronor.

Arbetsgifvarens omkostnader: Förutom aflöningen till arbetarna (kontant och in natura) fingo arbetsgifvarne vidkännas andra väsentliga kostnader för användandet af den utländska arbetskraften. Dessa kost-

nader voro: utgifter för arbetarnes anskaffande (resa från Galiziens resp. Rysslands gräns till arbetsstället och åter 40 kronor samt värfningskostnader 10 kronor) 50 kronor, för arbetets ledning (uppsyningsmannens löneförmåner) 593,94 — 985,94 kronor samt aflöningen till husföreståndarinnan 334,73 kronor. Dessa utgifter höjde i medeltal arbetsgifvarens kostnad per dag och arbetare med 48 öre. Utgiften för arbetets ledning reducerades emellertid väsentligt vid de gårdar, där man i stället för uppsyningsmän använde s. k. förarbetare (som själf deltagar i arbetet), i hvilket fall ökningen i arbetsgifvarens kostnad uppgick till 36 öre per dag och arbetare. Arbetsgifvarens sammanlagda kostnader vid dagaflöning utgjorde i medeltal per dag och arbetare

	Vid användande af uppsyningsman.		Vid användande af förarbetare.	
	Skördetid.	Annan tid.	Skördetid.	Annan tid.
för män	2,51	2,28	2,39	2,16
» kvinnor	2,14	1,85	2,02	1,73
» ynglingar ...	2,17	1,89	2,05	1,77

Vid ackordsarbete blef arbetsgifvarens sammanlagda kostnader per dag och arbetare (man, kvinna eller yngling) 3,39 eller 3,27 kronor beroende på, om uppsyningsman eller förarbetare användes.

Arbetsgifvarens sammanlagda kostnader per säsong och arbetare utgjorde:

	Vid användandet af uppsyningsman.	Vid användandet af förarbetare.
för män	kronor 547,72	kronor 523,72
» kvinnor	» 496,07	» 472,07
» ynglingar.....	» 500,72	» 476,72

De utländska arbetarnes bostadsförhållanden voro i allmänhet jämförelsevis goda. I regel bodde högst 10 personer i samma rum. Skilda rum funnos för män, kvinnor och familjer, likaledes särskildt rum för matlagning.

De utländska säsongarbetarne utmärkte sig för stor *sparsamhet*. De lefde i hufvudsak på de dem af arbetsgifvarne lämnade lifsmedlen. Ej heller slösade de bort sina penningar på nöjen eller njutningsmedel (dock cigarettökning). Deras besparingar för säsongen torde i allmänhet hafva uppgått till minst 150—200 kronor per arbetare.

Några *arbetsinställelser* ägde, så vidt bekant, icke rum under år 1907. Året därförut nedlades dock arbetet vid några få gårdar. Orsaken till arbetsinställelserna var i allmänhet den, att arbetarne vid

värfningen erhållit oriktiga uppgifter angående löneförmånerna, och blef resultatet vanligen, att arbetarne reste hem till sitt land igen.

Kontraktsbrott af enskilda arbetare (rymning) förekom blott undantagsvis, hvilket väsentligen torde bero på, att en förrymd arbetare alltid riskerar att ej få någon ny anställning. Därjämte vilja arbetarne ej riskera det hos arbetsgifvaren deponerade penningebelopp, som enligt kontrakten afdrages å lönen. Slutligen äro resekostnaderna så dyra, att arbetarne ej gärna vilja själfva bekosta sin återresa till hemtrakten.

Enligt hvad särskildt inhämtade uppgifter gifva vid handen, är *antalet utländska jordbruksarbetare* i Sverige fortfarande detsamma som under år 1907 samt deras *aflönings- och öfriga arbetsvillkor i hufvudsak oförändrade.*
